

למשיגים בשני תיקוני הכתיב העבר

מאת נ. בנארי

לתנועות מקובלות בשפות אירופיות. להיפך, קבעתי סימנים לכל התנועות המקובלות בשפה העברית, בסימון גורף אפילו לקמץ קטן, אשר בניקוד הרגיל אין להבדיל בינו ובין הקמץ הגדול. בעניין זה לא פליגי. החסרתי רק את השוא.

ועכשיו — לסימנים. במקצת צדקו הח"ח ש. ד. יפה וא. ביאלר בהערותיהם. אני יודע את המגרעת של ריבוי הווים והיודים שבהצעת. ואם הצעתי זאת — הרי מפני שלא רציתי להוסיף הצעות קיצוניות יותר: יצירת סימנים חדשים. ייתכן, שאם לתקן — יש לתקן יפה ובמלוא העז. ואמנם בהצעות אחרות שהבאתי לפני כמה מהבלשנים הצעתי, למשל, את האות ע — קטועה בטופה — לסגול (וזה מתקרבת להצעת הח' ש. ד. יפה), וכן הפוכה — לקמן גדול (קמץ קטן — בשינוי קל באותו סימן), ו הפוכה — לתת, יוד הפוכה — לצירה; ו — במקובל (את החולם הגדול אפשר לסמן בשתי נקודות למעלה, וכן לגבי השר רוק והקובוצ); החטף יסומן ע"י שוא בתוך האות הקולית.

את כל השאלות הטכניות-הגראפיות אפשר לפתור בנקל. העיקר הוא — לגשת לעניין. ובזאת אני חולק על רברי הח' ביאלר, הסובר, כי צריך לבוא תחילה הוראה מאת מוסד מוסמך. הוראה מעין זאת לא תבוא מראש. צריכה לעבור תקופה של ניסוי, העין תתרגל, חבואנה הערות, יבואו שיפורים, ואזי גם המוסד המוסמך יס' מיך ידו.

הנהלת הלשון להמוני-העם בתקופת תנו — היא אחת השאלות הגדולות אין לדעת, אם המונים אלה יגיעו ל"כולת של קריאה בספר. אבל עתה, לפחות, הם חייבים לקרוא. אח' רת יהיו כורים לגבי כל פעולותינו. לא ובין איש את שפת רעהו. הוצאת "דבר" ניסתה להוציא במשך כמה שנים עתון מנוקד לעולים ("הגה"). העתון נפסק — מטעם פשוט: גרעון גדול רבץ עליו. כל מי שיציע לחדש עתון יומי מנוקד — יצטרך למצוא הון ל"קרן הצבי", ואין שהות לחכות שית' רחשו נסים ממין אלה, ובסופו של דבר יהיה זה גם תלוי על בלימה. חייבים אנו להגיש את עתונינו להמוני העולים שבאו ויבואו. לכן, ענין תיקון הכתיב אקטואלי מאוד, ויש להתחיל בו מייד, הלכה למעשה. טוב שתתקיים גם התייעצות של כמה מומחים לדבר, בתנאי שלא יהיו את עצתם הטובה, יגשו מייד לצקת כמה סימני-תנועה, ויתחילו להדפיס בתבנית זו או אתרת חלק מן העתון. בארץ התחלנו הרבה עניינים חשובים בדרך זו: אף בזה העניין — אין דרך אחרת.

ענין הכתיב העברי ותיקונו, שג' געתי בו ב"על המשמר", בגליון ט, חגי-השבועות, עורר כמה הגבות חשובות, שבאו אף הן ב"על המשמר". אני מסכים בהחלט להכללות של החברה מרים ברושטיין-כהן על הצלילות המיוחדת של השפה העברית, שאסור לשבשה. אולם הב' עייה היא, באיזו דרך נגיע לשיפורו של הצליל? באמצעות הניקוד המלא בספר ובעתון? זהו חלום ללא פתרון. עוד בשנת 1921 מסרתי בעניין זה רשימה ל"קונטרס" — לידי הח' ב. כצנלסון ו"ל. אמר לי ב. כ.: אל' נא תרבה בבעיות שלא לצורך. הנה הזמנתי בחו"ל אותיות מנוקדות, הן תגענה בקרוב, ותבוא מהפכה בעניין הניקוד; כל העתונים יהיו מנוקדים. והנה עברו כ־30 שנה מאותה יחה, בכל בית-דפוס הגון אפשר למצוא עכ' שני אותם ארגונים רחבי-ידיים. הודות לכך הוקלה מלאכת הניקוד לסוג דברי דפוס, שהיו מנוקדים אותם קודם לפי השיטה הפרימיטיבית. אף-על-פי-כן לא נפתרה השאלה בעיקרה. נמצא גם יהודי טוב אחד — לזבניק שמו — שהשקיע הרבה שנות-עמל, כדי להת' אים את הניקוד למכונת-הסידור; והנה סוף-סוף זכינו גם לכך. דפוס "הארץ" הודיע על כך בחגיגות רבה, שהנה הובא סידור-מנוקד לבית דפוסו, נדפסו גם כמה דוגמות, ובזאת העניין נגמרה. סימן, שכל התיקונים האלה לגבי הנ' קוד — אינם מקלים על המלאכה, אלא מכבידים.

בתוכנו יושב עוד אדם אחד השוקד על בעיית תיקונו של הכתיב, — הוא המשורר יעקב כהן — והוא מציע ניקוד חלקי. הוא גם עיבד שיטה מיוחדת להצעתו. אלא שעל דבר אחד לא ענה: אין עושים זאת במכונה? עלינו, אישוא, לדעת, כי כל-עוד ני' גרר אחרי קסם הניקוד, הקסם יישאר בעינו — וניקוד לא יהיה. לא רק מכונת-הסידור אינה מותאמה לכך, גם העט הגובע פזיו למדי, והיהודי אף הוא טבע של רזיזות מושרשת בקרבו. מל' בד משוררים המחבבים את מלאכת הניקוד — מי יישב וינקד את כתב ידו? ויהודי "יודע-קרוא" אפילו בשי' בושים — הניקוד "מפריע לו"; גם הרופאים אומרים, כי הניקוד מעייף את העין. בסופו של דבר, אם לא נתקן את הכתיב תיקון ראדיקלי, ע"י הכנסת סימני תנועות באמצע השורה — הכתב העברי יהיה כתב עיוור, והמור' נים לא יודעו קרוא, וה"ידענים" ישבשוהו.

ועוד זאת לח' מ. ב. כ. — הצעתו אינה אומרת: התסרת סימני-תנועה, ולא הצעתי כלל מספר סימנים רק